

ЕТИКА И РЕФОРМИ В ЗДРАВНАТА ПОЛИТИКА

Проф. д-р Цекомир Воденичаров, дмн

Новият стратегически подход на Европейската общност по отношение развитието на системите на здравеопазване за периода 2008-2013 г. има за цел чрез по-пълноценно партньорство между страните да се постигне по-добро здраве за гражданите на Европа.

В Бялата книга на Европейската комисия от 23.10.2007 г. се прокламира, че са необходими нови подходи там, където страните не могат сами да действат ефективно и където съвместните действия на общността са жизнено важни за справяне с най-големите заплахи за здравето с международно значение, такива като пандемии и биотероризъм, както и тези, свързани със свободното движение на блага, дейности и хора.

Съгласно приетата Лисабонска декларация всяка страна членка на Европейската общност трябва да засили политическото значение на здравето. Особено внимание заслужават:

- превенцията на заболяванията, включително безопасни храни и хранене, безопасни медицински продукти;

- справянето с тютюнопушенето, със законодателството за кръвните продукти, органите, тъканите и клетките, с качеството на въздуха и водите;

- дейността на всички институции, имащи отношение към здравето.

В **Бялата книга** се предлагат 4 фундаментални принципа, които стоят в основата на 3 стратегически задачи.

Първи принцип:

Здравната стратегия трябва да се основава на споделени ценности за здравето.

Кои са тези общи, ясно формулирани ценности?

Общите ценности и принципи на здравната политика са приети през м.юни 2006 г. от Съвета на Европа. Най-важните **ценности** са:

1/ универсалност

2/достъпност до качествена медицинска помощ

3/ равнопоставеност

4/ солидарност

Новата здравна стратегия се приема след широки консултации и постигнат консенсус между страните членки. Има някои ключови моменти:

1/ здравето се разглежда интегрирано в цялостната политика на Европейския съюз;

2/ основно изискване е да бъде видима дейността за намаляване на неравнопоставеността по отношение на здравето;

3/ необходимо е Европейската общност да играе ключова роля за подобряване на световното здраве;

4/ акцентът в новия стратегически подход трябва да се постави върху промоцията на здравето и информираността на гражданите по въпросите на здравето.

Ключова ценност на новата здравна политика е персонализираната медицинска помощ.

- Здравеопазването трябва да става все по-центрирано върху отделния пациент.

- Правата на пациента и правата на гражданите стават изходна точка при всяка дейност в здравеопазването.

- Това означава поемане на отговорности за здравето от всеки пациент.

- Пациентът обаче ще поеме отговорност за здравето само тогава, когато участва във вземането на решенията, свързани със здравето му - промотивни, превантивни, терапевтични, рехабилитационни.

- За да се реализира пълноценно участието на пациентите и гражданите в здравните дейности е необходимо формиране на конкретни компетентности за самопомощ и социална подкрепа.

- Това се осъществява чрез здравнообразователни стратегии и непрекъснато обучение по въпросите на здравето.

Ключова ценност на новата здравна политика е зачитането на фундаменталните права на човека, свързани със здравето.

Във времето общественото здраве е доказало своята силна историческа мисия да просвещава и възпитава гражданите по въпросите на здравето. Сега обаче тази мисия не е достатъчна. Съвременното се характеризира с непрекъсната динамика, несигурност и нестабилност. В новата ситуация мисията на общественото здраве се обогатява с важни задачи за създаване на здравна сигурност на гражданите, за протекция на гражданите от различни заплахи за здравето. А това означава да се зачита правото на всеки гражданин на достъп до превантивните здравни дейности и да се зачита правото на всеки пациент да има полза от медицинското лечение. Особено важно е да се съобразят и интегрират социалните, икономически и културални права на жените при осигуряване на здравни услуги.

Ако се стремим, например, към оптимална лекарствена терапия - ефективно лечение на поносима цена - лекарят трябва да е готов да сподели отговорността за лечението с пациента и фармацевта.

Ключова ценност на новата здравна политика е намаляването на неравноправието на гражданите по отношение на здравето.

Съществува неравнопоставеност между страните, между отделни слоеве на обществото в самите страни, между регионите в Европа. Показателен е примерът със средната продължителност на предстоящия живот - при жените стойността на показателя варира до 9 години между страните, а при мъжете - различията достигат до 13 години. Детската смъртност е барометър за състоянието на всяка система на здравеопазване. Сравнителните анализи показват, че съществуват съществени разлики между страните - членки в стойностите на показателя детска смъртност.

Как ще се намали тази неравнопоставеност? Счита се, че:

- Дейностите по промоция на здравето трябва да бъдат конкретни за различните възрастови групи;
- Обмяната на опит, и то на най-добрите практики в здравеопазните системи на страните - членки, ще бъде много ефективен подход.

Ключова ценност на новата здравна политика е базирането ѝ на най-добрите научни доказателства.

Научните доказателства произтичат от издържани в методологично отношение изследвания:

- Особено важно е данните от изследванията да бъдат сравними;
- Необходимо е да се използва система от индикатори на всички нива;
- Основно изискване е по-добра информация и по-открита здравна политика

Втори принцип:

Здравето е най-ценното благо.

Постулира се, че здравето е важно за благополучието на гражданите и обществото, но и здравото население е предпоставка за икономическа продуктивност и просперитет. Затова особено важно е да се намали броя на хората, които са загубили своята работоспособност поради влошено здраве.

Трети принцип:

Здравето трябва да присъства в политическите програми за всички сфери на социалния живот на гражданите.

Четвърти принцип:

Трябва да се увеличава влиянието на Европейския съюз по проблемите на световното здраве.

В идващите години Европейската общност идентифицира **три** ключови области в здравната политика:

Първо, да се постигне по-добро здраве в застаряваща Европа.

Остаряването в добро здраве трябва да се подкрепи с действия за промоция на здравето и превенция на болестта през целия цикъл на човешкия живот. За

целта трябва да се акцентира върху здравното образование и обучението през целия живот на човека, както и върху изграждането на инфраструктурата на общественото здраве.

Второ, защита на гражданите от различни заплахи за здравето чрез:

- Оценка на риска;
- Готовност и адекватен отговор на епидемии и биотероризъм
- Разработване на стратегии за справяне с рискове при специфични заболявания и състояния;
- Справяне с травматизма и нещастните случаи;
- Подобряване безопасността на трудовата среда
- Дейности за безопасност на храните и за защита на потребителите

Трето, подкрепа на динамично променящите се системи на здравеопазване и на новите технологии.

Системите на здравеопазване изпитват сериозен натиск от такива предизвикателства, като застаряващо население, повишени очаквания на гражданите, миграционни процеси, свободно придвижване на пациенти и медицински професионалисти.

Електронното здраве, геномиката и био-технологиите могат да повишат ефективността на превенцията при съвременните хронични заболявания, осигуряването на лечение и подкрепата на усилията за преместване на дейностите от болничната помощ към първичната медицинска помощ и профилактиката.

Немалко са доказателствата, че електронното здраве осигурява центрирана върху пациента помощ, намалява разходите и улеснява свободното движение и безопасност на пациентите.

В областта на здравето е приета неотдавна Втора Програма за действия на Европейската общност до 2013 г., която си поставя три нови цели:

- 1/ да се повиши здравната сигурност на гражданите
- 2/ да се подобри здравето, за да се постигне просперитет и солидарност
- 3/ да се генерират и разпространяват необходимите за това здравни знания